

סוג הבחינה: א. בגרות לבתי ספר על-יסודיים
ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
מועד הבחינה: חורף תשע"ג, 2013
מספר השאלון: 904441
לנבחנים אקסטרניים – 05
נספח: תכנית הלימודים (לשאלון 05 בלבד)

ספרות עברית וכללית

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שתיים ושלושה רבעים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה חמישה פרקים.

- פרק ראשון — שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)
- פרק שני — סיפור קצר
- פרק שלישי — דרמה
- פרק רביעי — רומאן ונובלה
- פרק חמישי — סיפור שלא נלמד

משלושת הפרקים הראשונים יש לבחור בשני פרקים, ולענות על השאלות לפי ההוראות בכל פרק (לכל פרק — 28 נקודות).

הפרק הרביעי (רומאן ונובלה — 28 נקודות) והפרק החמישי (סיפור שלא נלמד — 16 נקודות) הם **חובה**. עליך לענות על השאלות שבהם לפי ההוראות בכל פרק.

ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) לנבחנים אינטרניים: רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו.
(2) לנבחנים אקסטרניים: תכנית הלימודים המצורפת.

ד. הוראות מיוחדות: (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.

(2) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.

(3) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.

(4) שים לב לכתב, לכתוב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

שים לב: הבחינה מתחילה בעמוד 3.

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון — שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)

שים לב! אם בחרת בפרק זה, עליך לענות על שתיים מהשאלות 1-13:
על שאלה אחת משירת ימי הביניים או משירת ביאליק (שאלות 1-5),
ועל שאלה אחת משירת המאה ה-20 (שאלות 6-13).
(לכל שאלה — 14 נקודות; סה"כ — 28 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 1-5.

שירת ימי הביניים

1. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

יְשֵׁנָה בְּחִיק יְלָדוֹת / ר' יהודה הלוי

יְשֵׁנָה בְּחִיק יְלָדוֹת, לְמָתִי תִשְׁכְּבִי! / דְּעֵי כִי נְעוּרִים כְּנֻעָרֵת נִנְעָרוּ!
הֲלָעַד יָמֵי הַשְּׁחָרוֹת? קוּמִי צְאִי, / רְאִי מְלֶאכֶי שִׁיבָה בְּמוֹסָר שְׁחָרוֹ,
וְהַתְּנַעֲרִי מִן הַזְּמָן, כְּצַפְרִים / אֲשֶׁר מְרִסִּי לִילָה יִתְנַעֲרוּ.
דְּאִי כְּדָרוֹר לְמָצָא דָרוֹר מִמְעֵלָךְ / וּמְתוּלָדוֹת יָמִים כְּיָמִים יִסְעָרוּ.
הֲיִי אַחֲרֵי מְלֶכֶךְ מְרֻדָּפֶת, בְּסוּד / נְשָׁמוֹת אֲשֶׁר אֵל טוֹב יִי נְהָרוּ!

בחר מן השיר בשני ציורי לשון הקשורים לתקופות בחיי האדם, פרש אותם, והסבר כיצד המשורר מעורר באמצעותם את נפשו לדבוק באלוהים.

2. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

יְחִידָה, שְׁחָרִי / ר' יהודה הלוי

יְחִידָה, שְׁחָרִי הָאֵל וְסָפִיו, / וְכִקְטָרֶת תְּנִי שִׁירָךְ בְּאַפְּיוֹ!
הֲלֹא אִם תִּרְדְּפִי הִבְלִי וּמְנֹף, / וְתֹאמְרִי כִי אֵמֶת הֵם כָּל כְּשָׁפִיו,
וְתוֹלִי אַחֲרָיו לִילֶךְ וְיוֹמֶךְ / וְתַעֲרֹב לְךָ תְּנוּמָה מִנְשָׁפִיו –
דַּעֲי כִי אֵין בְּיַדְיָךְ מְאוּמָה, / אֲבָל עֵץ יִיבֹשׁ מִחֶר עֲנָפָיו.
הֲיִי לְפָנֶיךָ אֶלֶתְיָךְ וּמִלְכָךְ / אֲשֶׁר בָּאת לְחֲסוֹת תַּחַת כְּנָפָיו:
שָׁמוּ יִגְדֵל וְיִתְקַדֵּשׁ בְּפִי כָל / אֲשֶׁר נִשְׁמַת אֱלוֹהִים חַי בְּאַפְּיוֹ!

בשיר זה המשורר מציג שתי דרכי חיים מנוגדות. הסבר כל אחת מן הדרכים.
באיזו דרך בחר המשורר? הסבר כיצד מבנה השיר מדגיש את דרך החיים שבחר.

3. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

יְעִירוּנִי בְּשִׁמְךָ רַעֲיוֹנִי / ר' יהודה הלוי

יְעִירוּנִי בְּשִׁמְךָ רַעֲיוֹנִי / וְיִשִּׁימוּ חֲסָדֶיךָ לְפָנֶי –
הִבְיִנוּנִי דְבַר נֶפֶשׁ יִצְרָתָהּ / קְשׁוּרָה בִּי – וְהִיא נִפְלְאָת בְּעֵינָי!
וְלִבִּי רָאָךְ וַיֵּאֱמֶן בְּךָ – / כְּאֵלוֹ מַעֲמָד הָיָה בְּסִינִי.
דַּרְשִׁתִּיךָ בְּחַזִּינוּנִי – וְעֵבֶר / כְּבוֹדְךָ בִּי וַיֵּרַד בְּעֵנָי.
הִקִּימוּנִי שְׁעָפִי מִיְצוּעֵי / לְבָרְךָ שֵׁם כְּבוֹדְךָ אֲדוֹנִי.

הסבר את התהליך שחל בנפשו של המשורר, על פי השיר כולו.

שירת ביאליק

4. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

לבדי / חיים נחמן ביאליק

בית 1 כָּלֶם נִשָּׂא הָרוּחַ, כָּלֶם סָחַף הָאוּר,
שִׁירָה חֲדָשָׁה אֶת־בְּקָר חַיִּיהֶם הִרְגִּינָה;
וְאֲנִי, גֹזֵל רֶךְ, נִשְׁתַּכַּחְתִּי מִלֵּב
מַחַת כַּנְפֵי הַשְּׂכִינָה.

בית 2 בְּדָד, בְּדָד נִשְׁאַרְתִּי, וְהַשְּׂכִינָה אֶף־הִיא
כְּנֶפֶף יְמִינָה הַשְּׂבוּרָה עַל־רֹאשֵׁי הָרְעִידָה.
יָדַע לְבִי אֶת־לְבָבָהּ: חָרַד חָרְדָה עָלַי,
עַל־בְּנָהּ, עַל־יַחֲיִידָהּ.

בית 3 כְּבָר נִתְגַּרְשָׁה מְכַל־הַזְּרוּיּוֹת, רַק־עוֹד
פְּנֵת סֵתֵר שׁוֹמֵמָה וְקַטְנָה נִשְׁאַרָה –
בֵּית־הַמְדַרְשׁ – וְתַתְּכֶם בְּצַל, וְאֵהִי
עִמָּה יַחַד בְּצָרָהּ.

בית 4 וְכִשְׁכְּלָה לְכַבִּי לַחֲלוֹן, לְאוּר,
וְכִשְׁצָר־לִי הַמְּקוֹם מִמַּחַת לְכַנְפָּה –
כְּבִשָּׁה רֹאשָׁה בְּכַתְפִּי, וְדַמְעָתָה עַל־דְּף
גְּמַרְתִּי נִטְפָּהּ.

בית 5 חָרַשׁ בְּכַתֵּה עָלַי וְתַתְּרַפֵּךְ עָלַי,
וְכִמוּ שָׂכָה בְּכַנְפָּה הַשְּׂבוּרָה בְּעַדִּי:
„כָּלֶם נִשָּׂא הָרוּחַ, כָּלֶם פָּרְחוּ לָהֶם,
וְאוֹתֵר לְבַדִּי, לְבַדִּי...”

בית 6 וְכַעֲיֵן סִיּוֹם שְׁל־קִינָה עֲתִיקָה מְאֹד,
וְכַעֲיֵן תְּפִלָּה, בְּקֶשֶׁה וְחֲרָדָה כְּאַחַת,
שְׁמַעָה אֲזִנִּי בְּבִכָּה הַתְּרִישִׁית הִיא
וּבְדַמְעָה הִיא הַרוֹתַחַת –

על פי בתים 1-5 בשיר, הסבר את הקונפליקט של המשורר.

האם הבית האחרון בשיר מרמז על פתרון הקונפליקט? נמק והדגם את דבריך.

5.

קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

ואם ישאל המלאך / חיים נחמן ביאליק

בית 1 בני, נשמתך איה? –

„שוט בעולם, בקשנה, מלאכי!
יש בעולם כפר שאנו, מקף חומת יערים,
ולכפר רקיע תכלת, בלי מצרים רקיע,
ולרקיע התכלת בת-יחידה באמצע:
עב יחידה, לבנה וקטנה.
ובצהרי יום קנין בדר שחק-שם ילד,
ילד עוזב לנפשו, רך ויחיד וחולם –
ואני הוא הילד, מלאכי.

– ותחנק? –

פעם אחת התעלף כל-העולם וישתק,
ושמי עיני הילד השמימה נמשכו,
ויראנה, היחידה, הזכה, הברורה,
ונפשו יצאה בראותו, כצאת יונה משובכה,
אל העב הנחמדה.”

– ותמוג? –

בית 2 „גם-שמש יש בעולם, מלאכי!

את-נשמת הצילה קרן פו רחמניה,
ועל-כנפי הזהר ימים רבים פגה
כצפרת לבנה;
פעם רכבה בכפר על-גב קרן הזהב,
הלוף הלכה לבקש פנינת טל בין הדשאים,
ודמעה זכה ותמה או על-לחיי רעדה,
ותודעזע הקרן ונשמת צנחה –
ותשתקע בדמעה.”

– ותיבש? –

בית 3 „לא, כי נשרה על-דף גמרא קדושה.
גמרא היתה לזקני שעירת גוילים ומעוכה,
ובכרסה – שתי שערות של-זקנו הלכו,
חוטי ציציות פסולות של-טליתו הקטנה
וסמנים של-הרבה טפות חלב ושעוה,
ובגמרא הזאת, במעי אותיות מתות
בדר פרפרה נשמת.”

בית 4 „לא, פרפרה ותשורר, מלאכי!

באותיות המתות שירי חיים הקרו,
ובארון ספרי זקני מתי עולם נודעזעו.
שונים היו השירים: על-עב קטנה ובהירה,
עלי קרן הזהב ועלי דמעה מזוהרה,
עלי ציציות פסולות ועלי טפות של-שעוה –
אך שיר אחד לא ידעה – שיר עלומים ואהבה.
ותכל לצאת, ותהמה, ולא-מצאה תנחומין,
ותתעלף עד-כלותה, ויהי צר-לה עד-מות.
פעם אחת פקדתי את-גמרותי הבלה –
והגה פרחה מתוכה נשמת.”

בית 5 ועדין היא טסה ומשוטטת בעולם,

משוטטת ותועה ואינה מוצאת תנחומין;
ובלילות הצנועים שבתחלת כל-חדש,
בהתפלל העולם עלי פגימת הלבנה,
היא מתרפקה בכנפה עלי שער האהבה,
מתרפקת, דופקת ובוכיה בחשאי,
ומתפללה על-האהבה.”

בשיר זה בולט היעדרן של דמויות אנושיות בעולמו של המשורר.

תאר את התמודדותו של המשורר עם בדידותו בשתי סיטואציות בשיר. בתשובתך כתוב

על אחת מתחנות חייו בבתים 1-4 ועל הבית האחרון בשיר.

הסבר את ההבדל בהתמודדותו בשני בתים אלה.

ענה על אחת מהשאלות 6-13.

שירת המאה ה־20

שירי יהודה עמיחי

6. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

לא כְּבוֹשׁ / יהודה עמיחי

לא כְּבוֹשׁ,
לא בְּת אַחַת, לא כְּלִי,
אֶלָּא כְּדָשָׁא, בְּאֵלֵי יְצִיאוֹת זְהִירוֹת־יְרֻקוֹת,
לְהִיּוֹת מְסַתֵּר כְּהֶרְבֵּה יְלָדִים בְּמִשְׁחָק
וְאַחַד מִחִפְשׁוֹ.

וְלֹא כְּגִבֹר הַיְחִיד,
כְּכֹן־קִישׁ, שְׂמִצָּאוֹהוּ רְבִים
וְעָשׂוֹ אוֹתוֹ לְמֶלֶךְ.
אֶלָּא כְּנֶשֶׁם בְּהֶרְבֵּה מְקוֹמוֹת
מְעַנְנִים רְבִים, לְהִתְחַלְחַל, לְהִיּוֹת שְׁתוּי
פִּיּוֹת רְבִים, לְהִיּוֹת נָשׁוּם
כְּאוֹיֵר בְּשָׁנָה וּמְפֹזֵר כְּפָרִיחָה בְּאֶבֶיב.

לֹא הַצְּלִצּוֹל הַחֹדֵר, הַמְעוֹרָר
בְּשַׁעַר הָרוּפָא הַתּוֹרֵן,
אֶלָּא בְּדְפִיקוֹת, בְּהֶרְבֵּה אֲשַׁנְבִּים
בְּכַנִּיסוֹת צְדָדִיּוֹת, בְּהֶרְבֵּה דְפִיקוֹת לֵב.

וְאַחֲר־כֵּן הִיְצִיָּאָה הַשְּׂקָטָה, כְּעֵשֶׂן
בְּלִי תְרוּעָה, שׁוֹר מִתְפַּטֵּר,
יְלָדִים עֵיפִים מִמִּשְׁחָק,
אֶכֶן בְּגִלְגוּלִים הָאֲחֵרוֹנִים

לְאַחַר הַמּוֹרֵד הַתְּלוּל, בְּמָקוֹם שְׂמִתְחִיל
מִישׁוֹר הַתּוֹרֵר הַגָּדוּל, אֲשֶׁר מְמַנּוּ,
כְּתַפְלוֹת הַמִּתְקַבְּלוֹת,
עוֹלָה אֶבֶק בְּהֶרְבֵּה רְבוּא גְרָגִירִים.

בחר בשלושה ציורי לשון (מטפורות, דימויים) מבתי השיר השונים. תאר אותם, והסבר כיצד הם תורמים להבנת המשמעות של השיר.
/המשך בעמוד 8/

7. קרא את השיר שלפניך, שיר 10 מתוך מחזור השירים "טיול ישראלי", וענה על השאלה שאחריו.

אני זוכר שאלה בספר למוד החשבון / יהודה עמיחי

אני זוכר שאלה בספר למוד החשבון,
על רכבת שיוצאת ממקום אחד ורכבת אחרת
שיוצאת ממקום אחר. מתי יפגשו?
ואף אחד לא שאל מה יקרה כאשר יפגשו,
אם יעצרו או יעברו אחת על פני השנייה ואולי יתנגשו.
ולא היתה שאלה על איש שיוצא ממקום אחד
ואשה שיוצאת ממקום אחר. מתי יפגשו
והאם בכלל יפגשו ולכמה זמן יפגשו?
ובדבר ספר למוד החשבון. עכשו הגעתי
אל העמודים האחרונים שבהם רשימת הפתרונות.
ואז היה אסור להסתכל בהם ולהשתמש בהם.
עכשו מתר. עכשו אני בודק
במה צדקתי ובמה טעיתי
ויודע מה עשיתי נכון ומה לא עשיתי. אמן.

מהו ההבדל, על פי השיר, בין השאלות והפתרונות בספר לימוד החשבון ובין השאלות והפתרונות
הקשורים לחיי האדם? הסבר והדגם את דבריך.

8. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

תִּירִים / יהודה עמיחי

בְּקוֹרֵי אֲבָלִים הֵם עוֹרְכִים אֲצִלָּנוּ,
יוֹשְׁבִים בְּיָד וְשֵׁם, מְרַצִּינִים לְיַד הַכְּתָל הַמְעַרְבִי
וְצוֹחֲקִים מֵאֲחוֹרֵי וִילֹנוֹת כְּבָדִים בְּחֻרֵי מְלוֹן,

מְצַטְלָמִים עִם מְתִים חֲשׂוּבִים בְּקֶבֶר רַחֵל
וּבְקֶבֶר הַרְצֵל וּבְגִבְעַת הַתְּחַמֶּשֶׁת,
בוֹכִים עַל יְפֵי גְבוּרַת נְעָרֵינוּ
וְחוֹשְׁקִים בְּקִשְׁיוֹת נְעֻרוֹתֵינוּ
וְתוֹלִים אֶת תְּחַתּוֹנֵיהֶם
לְיַבוּשׁ מְהִיר
בְּאִמְבֻטְיָה כְּחֻלָּה וְצוֹנְנֵת.

פֶּעַם יִשְׁבְּתִי עַל מְדַרְגוֹת לְיַד שְׁעַר בְּמַצוֹדַת דָּוִד, אֶת שְׁנֵי
הַסְּלִים הַכְּבָדִים שְׁמַתִּי לְיָדִי. עֲמֹדָה שָׁם קְבוּצַת תִּירִים
סֹבֵיב הַמְדַרְיָה וְשִׁמְשֵׁתִי לָהֶם נִקְדַּת צִיּוֹן. "אַתֶּם רוֹאִים
אֶת הָאִישׁ הַזֶּה עִם הַסְּלִים? קִצַּת יְמִינָה מְרֹאשׁוֹ נִמְצְאָת
קִשְׁתׁ מִן הַתְּקוּפָה הָרֹמִית. קִצַּת יְמִינָה מְרֹאשׁוֹ". אֲבָל
הוּא זֶה, הוּא זֶה! אֲמַרְתִּי בְּלִבִּי: הַגְּאֻלָּה תָּבוֹא רַק אִם יִגִּידוּ
לָהֶם: אַתֶּם רוֹאִים שָׁם אֶת הַקִּשְׁתׁ מִן הַתְּקוּפָה הָרֹמִית?
לֹא חֲשׂוּב: אֲבָל לְיָדָהּ, קִצַּת שְׁמֹאֲלָה וְלִמְטָה מִמֶּנָּה, יוֹשֵׁב
אֲדָם שְׁקָנָה פְּרוֹת וִירְקוֹת לְבֵיתוֹ.

כיצד מתואר בשיר הביקור של התיירים המגיעים למדינת ישראל? הסבר את הביקורת
המשתמעת מתיאור זה.

9. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרינו.

משלשה או ארבעה בחדר / יהודה עמיחי

משלשה או ארבעה בחדר
תמיד אחד עומד ליד החלון.
מכרח לראות את העול בין קוצים
ואת השרפות בגבעה.
וכיצד אנשים שיצאו שלמים
מחזרים בערב כמטבעות עדר לביתם.

משלשה או ארבעה בחדר
תמיד אחד עומד ליד החלון.
שערו האפל מעל למחשבותיו.
מאחוריו המלים.
ולפניו הקולות הנוודים בלי תרמיל,
לכבות בלי צידה, נבואות בלי מים
ואבנים גדולות שהושבו
ונשארו סגורים כמכתבים שאין
להם כתבת ואין מקבל.

הסבר את הביקורת החברתית המשתמעת מתיאור המראות הנגלים לעיניו של
ה"עומד ליד החלון", ובסס את דבריך על שניים ממראות אלה.

שירי נתן זך

10. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אני שומע משהו נופל / נתן זך

אני שומע משהו נופל, אמר הרוח.
שום דבר, זה רק הרוח, הרגיעה האם.

גם אתה אשם וגם הוא אשם, פסק השופט לנאשם.
אדם הוא רק אדם,
הסביר הרופא לבני המשפחה הנדהמים.

אכל מדוע, מדוע, שאל את עצמו הנער,
לא מאמין למראה עיניו.

מי שאינו גר בעמק גר בנהר,
קבע המורה לידיעת הארץ
ללא קשי נפר.

אכל רק הרוח ששמת את התפוח הוא זכר
מה שהעלימה מבנה האם:

שלעולם, לעולם, לעולם לא יהיה לו מנחם.

מי הם הדוברים האנושיים בשיר, ומה מאפיין את תגובותיהם?

הסבר את תגובת הרוח לעומת תגובותיהם של הדוברים האנושיים בשיר, והדגם את דבריך.

11. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שימו לב לסגל הרועד / נתן זך

שימו לב לסגל הרועד,
מששו את הרוח, היטב
געו בעץ. הוא ירק ובצמרת
מוריק עוד יותר והגזע
מאכל מעט אך עודו אוכל בכל פה
את לשד האדמה שאיננה
נראית כאן לעין בעיר.
שימו לב, מששו, געו היטב. כפלים
לשאף את האור, להאיר
כל ענן. הוא עובר. והלילה
לא יאחר.

פרש את כותרת השיר, והסבר כיצד היא תורמת להבנת המשמעות של השיר כולו.

12. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

צפור שניה / נתן זך

ראיתי צפור רבת יפי.
הצפור ראתה אותי.
צפור רבת יפי כזאת לא אראה עוד
עד יום מותי.

עבר אותי אז רטט של שמש.
אמרתי מלים של שלום.
מלים שאמרתי אמש
לא אמר עוד היום.

מה מסמלת הציפור בבית הראשון בשיר, ומהו היחס של הדובר אליה?
הסבר את המשמעות של היעדר הציפור בבית השני בשיר.

13. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריי.

נגד פְּרָדָה / נתן זך

החֵיט שלי הוא נַגֵּד פְּרָדָה.
לְכוּ, כִּף אָמַר, לא יִסַּע עוֹד, אֵינִי
רוֹצֵה לְהַפְרֵד מִבְּתוֹ הִיחִידָה. הוא בְּהַחֲלִיט
נַגֵּד פְּרָדָה.

פְּעַם נִפְרַד מֵאֲשֶׁתוֹ וְאוֹתָהּ
שׁוֹב לא רָאָה (אֲאוּשׁוּיִן). נִפְרַד
מִשְׁלֵש אַחִיוֹתָיו וְאֵף אוֹתָן
לא רָאָה (בוֹכְנוֹאֲלֵד). פְּעַם
נִפְרַד מֵאִמּוֹ (אָבִיו מֵת בְּשִׁיבָה
טוֹבָה). עֲכָשׁוּ הוא
נַגֵּד פְּרָדָה.

בְּבְרָלִין הוא הָיָה
מוֹדְעוֹ וִידִידוֹ שֶׁל אָבִי. הֵם בָּלוּ בְּנְעִימִים
בְּבְרָלִין הָיָא. אוֹתָהּ תִּקְוָפָה
חֲלָפָה, אַרוֹרָה. מַעֲתָה
לְעוֹלָם לא יִסַּע. הוא
בְּהַחֲלִיט
(אָבִי מֵת בֵּינְתִים)
נַגֵּד פְּרָדָה.

בשיר חוזרים צירופי המילים: "נגד פְּרָדָה", "לא ייסע", "לא ראה".
הסבר והדגם את תרומתם של שניים מצירופים אלה להבנת המשמעות של השיר.

פרק שני – סיפור קצר

אם בחרת בפרק זה, עליך לענות על שתיים מהשאלות 14-16 (לכל שאלה – 14 נקודות).

סיפורים מאת עגנון

14. בחר בסיפור מאת עגנון שלמדת, והסבר אם בסיומו נחלץ הגיבור ממשבר או נקלע למצב של חוסר מוצא.
האם הסיום כבר נרמז בשלבים מוקדמים של הסיפור? הסבר והדגם את דבריך.

סיפורים מתורגמים, סיפורים עבריים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 (לא כולל "סיפור אהבה")

מאת אהרן אפלפלד

15. בחר בסיפור קצר שלמדת ותאר את הנושא המרכזי שבו (למשל בדידות היחיד, התמודדות עם חריגות חברתיות, התמודדות עם המוות).
הסבר כיצד נושא זה בא לידי ביטוי בסיפור באמצעות התנהגות הדמויות ובאמצעות היחסים ביניהן.

"סיפור אהבה" מאת אהרן אפלפלד

16. כותרת הסיפור "סיפור אהבה" מעוררת בקורא ציפיות לעלילה רומנטית.
האם ציפיות אלה מתממשות בסיפור? הסבר והדגם את דבריך על פי מערכות היחסים בסיפור.

פרק שלישי – דרמה

אם בחרת בפרק זה, ענה על אחת מהשאלות 17-21 (28 נקודות).
שים לב: בשאלות 17-21 אפשר לענות רק על פי טרגדיה של סופוקלס או טרגדיה של שקספיר.

טרגדיות של סופוקלס: "אנטיגונה", "אדיפוס המלך"

17. עיוורון מסוגים שונים: פיזי או סמלי, ממלא תפקיד חשוב בטרגדיות "אנטיגונה" ו"אדיפוס המלך".

כיצד בא לידי ביטוי העיוורון הפיזי או הסמלי של שתיים מן הדמויות במחזה שלמדת? הסבר את תפקידו של העיוורון בהנעת העלילה של הטרגדיה ובהבנת משמעותה.

"אנטיגונה"

18. אהבה ומוות מניעים את העלילה הטרגית במחזה "אנטיגונה". הסבר קביעה זו, ובסס אותה על שלבים שונים בעלילה.

"אדיפוס המלך"

19. תאר כיצד מצטיירת דמותו של אדיפוס בתחילת הטרגדיה וכיצד היא מצטיירת בסיומה. הסבר כיצד הבדלים אלה בדמותו של אדיפוס מבטאים את המהות הטרגית של המחזה.

טרגדיות של שקספיר: "המלט", "המלך ליר", "מקבת", "אותלו"

20. לדמויות של נשים יש תפקיד בהנעת העלילה בטרגדיות של שקספיר. הסבר כיצד תפקיד זה בא לידי ביטוי במחזה של שקספיר שלמדת. בסס את דבריך על שתי דוגמאות משלבים שונים בטרגדיה.

21. קנאה, נקמה ותאוות שלטון הן כוחות מניעים בטרגדיות של שקספיר. בחר באחד מכוחות אלה, והסבר את השפעתו על ההתנהגות של שתיים מן הדמויות בטרגדיה שלמדת ועל התפתחות העלילה בטרגדיה זו.

פרק רביעי – רומאן ונובלה

שם לב: פרק זה הוא חובה. ענה על אחת מהשאלות 22-27 (28 נקודות).

הדָּבָר / אלבר קאמי

22. לפניך דברים שטארו אומר לרייה, המבטאים את תפיסת העולם שלו. קרא אותם, וענה על השאלה שאחריהם.

[...] המגפה הזאת לא מלמדת אותי כלום חוץ מדבר אחד: שחייבים להילחם בה לצדך. אני יודע בוודאות גמורה (כן, רייה, אתה רואה, אני יודע הכול על החיים) שהוא שוכן בכל אחד ואחד, הדָּבָר, מפני ששום אדם, לא, שום אדם בעולם, אינו נקי ממנו. ואדם צריך להשגיח על עצמו בלי הרף כדי שלא ינשום, ברגע של היסח הדעת, אל תוך פרצופו של הזולת וידביק אותו במחלה.

הסבר דברים אלה של טארו. כיצד תפיסת עולם זו באה לידי ביטוי בהתנהגותו ברומאן? הדגם את דבריך.

בחר מן הרומאן בדמות שתפיסת עולמה שונה מתפיסת עולמו של טארו. הצג תפיסת עולם זו, והסבר כיצד היא באה לידי ביטוי בהתנהגות של דמות זו.

23. לפניך תיאור מחלת הדָּבָר, כפי שהוא מוצג על עטיפת הרומאן. קרא אותו, וענה על השאלה שאחריו.

[...] תחילה הענייים הם שמתים בפרווריה הצפופים והמזוהמים, אבל אחר־כך משליטה המגפה את "דין הצדק" שלה בלי משוא פנים, ומכחידה עשירים כעניים, סוהרים כאסירים, זקנים כצעירים – כולם עומדים נגדה חסרי אונים, אבל יש [...] מי שעושה אותה מבחן לאהבת האל, ויש מי שעושה אותה מבחן לאהבת האדם.

הסבר והדגם דברים אלה, על פי עלילת הרומאן ועל פי שתיים מן הדמויות בו.

רומאן מתורגם, נובלה מתורגמת

24. מה מאפיין את תקופת הילדות או ההתבגרות המתוארת ברומאן המתורגם או בנובלה המתורגמת שלמדת? הסבר והדגם את דבריך.
האם מהיצירה שלמדת משתמעת ביקורת על החברה הסובבת את הילד/המתבגר? נמק את דבריך.
25. תאר שתי התרחשויות ברומאן המתורגם או בנובלה המתורגמת שלמדת, שכל אחת מהן היא נקודת מפנה בגורל הדמות המרכזית או באופן שבו היא תופסת את מציאות חייה.
הסבר מה הופך התרחשויות אלה לנקודות מפנה.

עיר קסומה, ספר הדקדוק הפנימי, מור מאני, מקדמות, סיפור פשוט, שירה, חיי נישואים,

התגנבות יחידים, זיכרון דברים

26. מה מאפיין את תקופת הילדות או ההתבגרות המתוארת ברומאן שלמדת?
הסבר והדגם את דבריך.
האם מהרומאן שלמדת משתמעת ביקורת על החברה הסובבת את הילד/המתבגר?
נמק את דבריך.
27. תאר שתי התרחשויות ברומאן שלמדת, שכל אחת מהן היא נקודת מפנה בגורל הדמות המרכזית או באופן שבו היא תופסת את מציאות חייה. הסבר מה הופך התרחשויות אלה לנקודות מפנה.

פרק חמישי – סיפור שלא נלמד

פרק זה הוא חובה. ענה על שאלה 28 (16 נקודות).

28. לפניך הסיפור "אורנה סורגת פונצ'ו בשלושה צבעים, מחכה לטלפון", מאת רונית מטלון. רונית מטלון – סופרת ישראלית, ילידת 1959. בין ספריה "זרים בבית" (1992), "זה עם הפנים אלינו" (1995), "קול צעדינו" (2008).

קרא את הסיפור, וענה על סעיפי השאלה שאחריו.

אורנה סורגת פונצ'ו⁽¹⁾ בשלושה צבעים, מחכה לטלפון / רונית מטלון

ממרחק השנים, מעומקן הלא נתפס, מחכה לי דיוקנה של אורנה, חקוק על גבי מטבע בתחתית איזה אגם, נחוש כל כך וצלול מבעד לצלילותם של המים. היינו בנות שש־עשרה, ולרגע אחד אִיָּתָן בתזזית של החיים היו השש־עשרה שלה והשש־עשרה שלי תואמים, מכסים אחד על השני. בערבים, במקום להתכונן לבחינה בכימיה, ישבנו בחדרה של אורנה וסרגנו לאורה של מנורת קריאה חלשה שהטילה צללים אלכסוניים על הסריגה שלנו. אורנה סרגה פונצ'ו בשלושה צבעים ואני צמצמתי את עצמי לצעיף בשישה צבעים, כי רק המעבר מצבע לצבע והציפייה למעבר מצבע לצבע החזיקו אותי במלאכת הסריגה.

אורנה ישבה בשיכול רגליים על ספת הנוער ואני על המחצלת הדרוזית למרגלותיה. האדום, החום והכתום של הפונצ'ו בערו על ירכיה הארוכות במדורה גדולה. מתוך הרחש הדשן הזה של הצמר והצבעים, בקע בבת אחת פלג גופה העליון הארוך, כשמעליו ניצב צווארה, שלא רכן אף פעם לעבר הסריגה והחזיק את ראשה, המכוסה בתלתלים עבים ונחושתיים, כמו כד מפואר על גבי עמוד. פניה הרחבות והבהירות עם המצח הקמור לא זעו, היו שקטות ונטושות. לרגעים, כשהתכנסו פניה עוד יותר אל תוך הדממה והעמיקו אל תוכה, נדמה היה כאילו כוסו ביריעת ניילון נצמדת, מבהיקה. החיוך הדק, המיוסר והאירוני שנח על שפתייה, התרחש בלעדי הפנים האלה, עצמאי לגמרי, חושף גזרה צרה של שינייה הלבנות והחזקות.

(1) פונצ'ו – פריט לבוש. יריעה גדולה כמו שמיכה שבמרכזה פתח להכנסת הראש.

סרגנו במסירות ובשתיקה מוחלטת, מחשש לאבד עיניים⁽²⁾, והפסקנו רק כשנשמע צלצול הטלפון, מהפרוודור. אורנה חדלה לסרוג לרגע ואני בעקבותיה, בעקבות פניה הדמויות והרחבות שלא שינו את צבען אבל אני אמרתי בלבי שכן, ששינו את צבען, הכחילו מעט, כמו אצבעותיה שהלכו ונעשו דקיקות כמסרגות שהחזיקו ביניהן, בזמן שחיכתה, בזמן שהקשיבה באותה דריכות מעונה ורכה. טוב, זה לא היה הוא.

---

(2) לאבד עיניים – בפעולת הסריגה "עין" פירושה חוט כרוך על מסרגה.

ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. הסבר כיצד תיאור דמותה של אורנה ממחיש את הציפייה בסיפור. הדגם את דבריך.

(11 נקודות)

ב. הסיפור מסתיים במשפט: "טוב, זה לא היה הוא".

הסבר כיצד מאיר משפט הסיום את הסיטואציה המתוארת בסיפור. נמק את דבריך.

(5 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך